

Aftenskolerne spiller en vigtig samfundsmæssig rolle

Foto: Vifo/Thomas Søndergaard

15.08.2016
Af Henriette Bjerrum

Blandt aftenskolernes kursister, undervisere og bestyrelsesmedlemmer og blandt borgerne generelt er der bred enighed om at aftenskolerne er et rummeligt og samfundsmæssigt vigtigt tilbud. Der er mere uenighed om, hvorvidt skolerne øger borgernes samfundsendagement og er åbne for alle.

Der er stor enighed hos såvel borgene generelt som hos personer med tilknytning til aftenskolerne om, at aftenskolerne er et vigtigt tilbud. Men der er ikke nødvendigvis enighed om, hvad aftenskolerne i praksis bidrager med af positive effekter til samfundet.

I Vifo's nye undersøgelse for Aalborg Kommune om aftenskolernes tilbud og sammenhængen med øget trivsel blev både borgere generelt og aftenskolernes kursister, undervisere og bestyrelsesmedlemmer bedt om at forholde sig overordnet til aftenskolerne og deres tilbud.

Resultaterne viser, at der er stor enighed om at aftenskolerne er et vigtigt tilbud, der kan rumme mange forskellige deltagerprofiler. Helt overordnet peger 88 pct. af kursister, 98 pct. af undviserne og 94 pct. af aftenskolernes bestyrelsesmedlemmer på, at aftenskolerne er et samfundsmæssigt vigtigt tilbud (Figur 1). Blandt borgerne i Aalborg Kommune er 77 pct. helt eller delvist enige (Figur2).

Der er større forskelle på, hvilke 'fortællinger' om aftenskolerne, der vinder genklang hos de forskellige aktører.

Kursister, undervisere og bestyrelsesmedlemmer er blevet bedt om at forholde sig til tre af aftenskolernes grundfortællinger. 1) De er åbne for alle 2) Der er et højt fagligt niveau og 3) de øger deltagerens samfundsendagement. Desuden blev de bedt om at vurdere, hvorvidt aftenskolerne spiller en positiv rolle for deltagerens livskvalitet.

Figur 1: Generelle holdninger til aftenskolerne

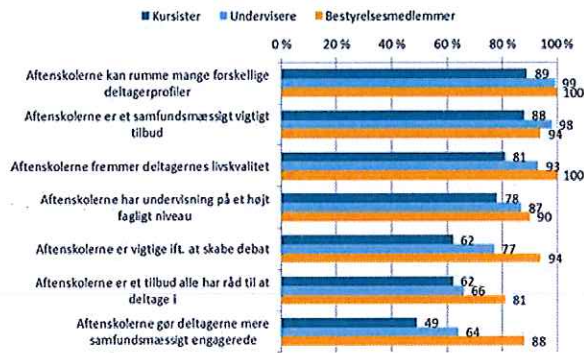
Om undersøgelsen

Undersøgelsen er rekvireret af Folkeoplysningssamvirket i Aalborg, finansieret af Aalborg Kommunes folkeoplysningsudvalg, og gennemført af Videncenter for Folkeoplysning. Den samlede undersøgelse bestod af fire spørgeskemaundersøgelser og en interviewundersøgelse.

1088 kursister, 109 aftenskolelærere og 36 bestyrelsesmedlemmer deltog i spørgeskemaundersøgelsen, mens 683 respondenter deltog i en borgerundersøgelse. I alt 38 kursister, lærere og ledere deltog i den kvalitative del af undersøgelsen.

Ifølge Sundhedsstyrelsen og WHO's definitioner er mental sundhed: "En tilstand af trivsel, hvor individet kan udfolde sine evner, kan håndtere dagligdags udfordringer og stress, på frugtbar vis kan arbejde produktivt samt er i stand til at yde et bidrag til fællesskabet [WHO, 2001]."

Undersøgelsen sætter fokus på, hvordan aftenskolerne spiller ind i forhold til 'symptomer' på høj mental sundhed. Det kan for eksempel være, når individet oplever "kompetence, følelsesmæssig stabilitet, engagement, mening, optimisme, positive følelser, positive sociale relationer, selvværd, vitalitet og mod". (Koushede 2015).

Figuren viser andelen af kursister, undervisere og bestyrelsesmedlemmers, som erklærer sig enige eller delvist enige om de enkelte udsagn om aftenskolerne (i pct.). n = kursister: 870, undervisere: 98, bestyrelsesmedlemmer 38.

Fortællingen om, at aftenskolerne er åbne for alle, vinder på den ene side stor genklang blandt respondenterne. 89 pct. af kursisterne mener at aftenskolerne er rummelige. Det understreges af interviewundersøgelsen, hvor både kursister og undervisere fremhæver det sociale samvær på holdene, og at der er rum til at give plads til hinanden.

På den anden side, er der en del uenighed om, hvorvidt aftenskolerne er et tilbud, som alle har råd til, hvilket er et andet aspekt af tilgængeligheden. 62 pct. af kursisterne mener, at det er tilfældet, men det er samtidigt det udsagn, hvor flest er delvist eller meget uenige. Blandt kursisterne er det 27 pct. og blandt underviserne hele 30 pct., der ikke mener, at alle har råd til at gå i aftenskole.

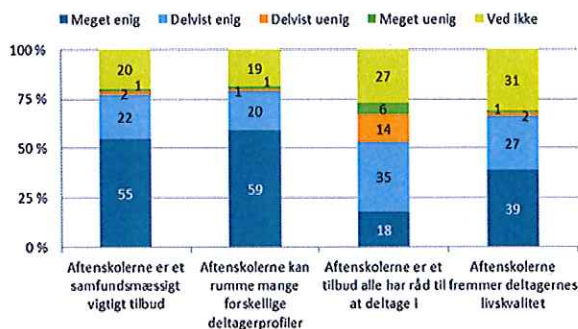
Samme billede er gældende, når man spørger borgerne i Aalborg Kommune. Som figur 2 viser, er borgerne generelt enige i, at aftenskolerne kan rumme mange deltagerprofiler, men 20 pct. er uenige i, at alle har råd til at gå i aftenskole.

Ud fra disse svar er der altså modstridende udsagn i forhold til, hvorvidt aftenskolerne er åbne for alle.

Der er ingen tvivl om, at aftenskolerne brugere generelt oplever et rummeligt miljø. Men samtidig svarer at aftenskolekursisterne som samlet gruppe langt fra til den generelle voksne befolkningssammensætning. Kursisterne er bedre uddannede og har højere trivsel end den almene befolkning. Ligeledes svarer køns- og alderssammensætningen slet ikke til resten af befolkningen. 73 pct. af kursisterne er kvinder, og gennemsnitsalderen er tæt på 60 år.

Der er således en skævhed mellem borgersammensætningen generelt og de borgere, der i praksis bruger aftenskolerne.

Figur 2: Borgernes holdning til aftenskoler

Figuren viser borgernes svar på spørgsmålet: Vurder hvorvidt de følgende udsagn svarer til din opfattelse af aftenskoler generelt (andel i pct.). n = 643.

Høj faglighed i aftenskolerne

Fortællingerne om aftenskolerne har været

forskellige gennem tiderne. I forbindelse med oplysningsforbundenes etablering var kundskabsfag og grundlæggende fag centrale. Som eksempel kunne man helt frem til 1970'erne kun gå til gymnastik i aftenskolen, hvis man samtidigt tog et 'almindeligt' skolefag.

Aftenskolen har dog indimellem haft et blakket fagligt ry. Af og til kommer et fag eller en fagtype frem i medierne, og der opstår en debat om, hvorvidt netop det fag er 'tilskudsværdigt'. Nogle gange sættes der spørgsmålstegn ved fagets 'lødighed', og aftenskolenes faglighed drages i tvivl.

Respondenternes perspektiv er helt anderledes. Mere end tre ud af fire af alle respondenterne mener, at skolerne underviser på et højt fagligt niveau, og undersøgelsens øvrige resultater understreger, at fagligheden er helt central i forhold til kursisternes opfattelse af aftenskolen. Den væsentligste grund til at gå i aftenskole er lysten til at lære nyt. Det faglige er i kursisternes top tre, både når de skal prioritere, hvad der er vigtigt for en aftenskolelærer at kunne, og når de skal sige, hvad der passer på deres aktuelle lærer.

Også den kvalitative del af undersøgelsen understreger, at fagligheden er vigtig, - bl.a. fordi det udfordrer deltagerne. For deltagerne i et kor er netop den fagligt dygtige dirigent det, der adskiller deres kor fra andre tilbud. Som en kursist udtrykker det i undersøgelsen:

"Han er så dygtig. Det er godt nok en fornøjelse. Så tror man, at man kan sidde og skjule sig, hvis der er en lang en [note], hvor man skal holde vejret, men han er der alligevel. Men det kan vi jo godt lide [...] Det er dejligt, at man bliver udfordret her."

Underviserne understreger, at det er en myte, at man kan udbyde fag, hvor fagligheden ikke er i top. De fremhæver, at aftenskoletilbuddene både er dyre og i skarp konkurrence med mange andre tilbud. Kursisterne har høje forventninger til 'produktet', og der er kontant afregning, hvis man ikke er dygtig.

Uenighed om aftenskolernes betydning for samfundengagement

Den tredje fortælling, som aftenskolens aktører blev bedt om at forholde sig til, er idéen om, at aftenskolerne skaber et større samfundengagement.

Det er særligt bestyrelsesmedlemmerne, der synes at aftenskolerne er vigtige i forhold til denne fortælling. For alle besvarelserne er tendensen, at jo tættere respondenterne er på skolen som institution, desto mere positiv er vurderingen af skolerne. Bestyrelsesmedlemmer er således mest tilbøjelige til at have en positiv opfattelse af aftenskolernes rolle, dernæst underviserne og sidst kursisterne.

Ved de sidste tre spørgsmål i figur 1 er forskellene markante. Kun 62 pct. af kursisterne (mod 94 pct. af bestyrelsesmedlemmerne) mener, at aftenskolerne er vigtige for at skabe debat i samfundet, og endnu færre (49 pct.) synes, at aftenskolerne gør deltagerne mere samfundseagerede.

Det er værd at bemærke, at svarene her ovenikøbet er en generel betragtning fra kursisternes side. Når de skal vurdere, om de selv har fået mere samfundsmæssig viden eller engagement ud af at gå på aftenskole, er det blot henholdsvis 15 og 9 pct., der ser det som et udbytte.

Aftenskolerne – livskvalitet og mental sundhed

Der har ikke været stor tradition for at se på aftenskolerne i relation til at bidrage til deltagernes mentale sundhed. Begrebet er imidlertid krøbet højere og højere op på den samfundsmæssige og politiske dagsorden i takt med, at flere og flere danskere er udfordret på deres mentale sundhed, og det var en af bevæggrundene for, at Folkeoplysningsbevægelsen i Aalborg iværksatte Vifos undersøgelse.

Har aftenskolerne så noget at byde ind med i forhold til denne samfundsmæssige udfordring? Resultaterne peger på, at der måske her er en ny fortælling på vej om aftenskolernes betydning ved siden af de øvrige.

Aktørerne, der er knyttet til aftenskolerne, er i høj grad enige i, at det er godt for livskvaliteten at gå i aftenskole. 81 pct. af kursisterne, 93 pct. af underviserne og 100 pct. af bestyrelsesmedlemmerne mener, at det er tilfældet. Som figur 2 viser, er 66 pct. af borgerne samtidig enige i, at aftenskolerne fremmer deltagernes livskvalitet.

Læs mere

[Læs mere om aftenskolernes betydning for mental sundhed her](#)

[Download rapporten 'Mental sundhed og øget trivsel - Aftenskolernes betydning for borgere i Aalborg Kommune' fra Vifos vidensbank](#)

Kommentar

* påkrævet felt

Fornavn *

Efternavn *

Email *

Titel

Profession

Sted

Hvad er 5 gange 2?

Skriv resultat her *

Besked ^
v

Send

Retningslinjer:

Du er meget velkommen til at kommentere denne artikel. Vifo forbeholder sig dog ret til at afvise kommentarer, som ikke holder sig inden for emnet eller overskrider grænserne for god debattonen.